

Lahden keskukselta Palmeniaksi

Markku Heikkilä ja Antti Karisto: *Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus yhteiskunnallisen vaikuttamisen asialla*. Päijät-Hämeen tutkimusseura 2017.

Helsingin yliopiston emeritusprofessoreiden Markku Heikkilän ja Antti Kariston kirja Lahden koulutuskeskus Palmeniasta kuvaa kapaleen suomalaista yliopistohistoriaa. Teos on uudistettu laitos pari vuotta sitten julkaistusta kirjasta, joka erinäisten julkaisemiseen ja tekijänoikeuksiin liittyneiden vaikeuksien jälkeen on nyt Päijät-Hämeen tutkimusseuran kustantamana kokenut uudistuneessa painoasussaan värikkään kasvojen kohotuksen.

Kirja seuraa kronologisesti Palmenian kehityskaarta. Tarina alkaa vuodesta 1980, kun Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus perustetaan ja avoimen yliopiston opetus ja akateeminen täydennyskoulutus Lahdessa käynnistyy. Ajatus ympäröivän yhteiskunnan palvelemisesta, joka vuoden yliopistolaissa 2004 kiteytettiin tutkimuksen ja opetuksen ohella yliopistojen kolmanneksi tehtäväksi, ei kuitenkaan ollut uusi. Kesäyliopistoja oli jo 1960-luvulla perustettu ahkerasti ympäri maata ja brittiläisen esikuvan mukainen avoin yliopisto-opetus rantautui Suomeen 1970-luvulla. Tärkeä vaikuttaja näissä hankkeissa oli Helsingin yliopiston oikeushistorian professori Yrjö Blomstedt, joka toimi myös Lapin kesäyliopiston johtajana.

Täydennyskoulutuskeskuksia perustettiin nopeaan tahtiin ympäri maata. Helsingin yliopistossa liikkeelle lähtö oli kuitenkin hitaampaa, mutta vauhtiin päästyään Lahden yksikkö muutti organisaatiotaan ja nimeään ahkerasti ja kasvoi vimmaisesti. Uusia toimipaikkoja perustettiin ennen kaikkea Kymenlaaksoon ja läntiselle Uudellemaalle. Alueellisesti Palmenian toiminta laajeni tätäkin kauemmaksi kehittämishankkeiden ulottuessa eri puolille Suomea ja ulkomaillekin Afrikkaan saakka.

Lahden yksikön täydennyskoulutuksen kurssipäiviä oli 1980-luvun lopussa yli 20 000. Laman jälkeen ammatillisen täydennys- ja työllistämiskoulutuksen opiskelijamäärät olivat suurimmillaan vuonna 1997 yli 13 000. Myös avoimen yliopiston vuosittaiset opiskelijamäärät lähtivät kasvuun 1990-luvulla ja ylittivät parhaimmillaan 16 000.

Täydennyskoulutuskeskukset ketterinä toimijoina vastasivat hyvinvointiyhteiskunnan tarpeisiin ja niille osoitettiin myös tarvittava rahoitus. Tässä kirja tarjoaa hyvän vertailukohdan yliopistojen nykyiseen niukkuuteen. Suuren laman aikana vuosina 1992–95 apuun tu-

livat niin sanotut Relanderin rahat ja Suomen liityttyä Euroopan yhteisöön kuntasektori koulutettiin uuteen tilanteeseen. Kansainvälistymistä edistettiin myös ulkoministeriön rahoituksella. Yksityiset konsulttitoimistot olivat kuitenkin jo tuolloin nurkan takana kärkevässä samoille markkinoille.

Täydennyskoulutuskeskukset olivat pioneereja useilla aloilla. Ne omaksuivat heti elinikäisen oppimisen idean. Myös monet muut, nyt jo vakiintuneet toimintamuodot, kuten ikäihmisten yliopisto, monimuoto-opetus ja virtuaalinen yliopisto, löysivät tiensä täydennyskoulutuskeskuksiin.

Kaikki eivät kuitenkaan olleet halukkaita opettamaan tai toimimaan hallintotehtävissä yliopiston ulkopuolella, mutta toisille Palmenia tarjosi vuosikausiksi alati uusiutuvan näkökulman yhteiskuntaan ja yliopistotyöhön. Näin kävi esimerkiksi pohjoismaisten kielten professori Mirja Saarelle, joka aluksi ei millään olisi halunnut johtokuntaan, mutta joka jälkepäin oli todella tyytyväinen, että tuli lähteneeksi. Oikeustieteilijöistä mukaan tulivat professori Heikki Jokela, joka toimi Lahden keskuksen ensimmäisenä esimiehenä, sekä rikoskoikeuden professori Raimo Lahti ja nyttemmin korkeimman oikeuden presidenttinä oleva Timo Esko.

Palmenian vaiheet on Heikkilän ja Kariston kirjassa dokumentoitu laajasti. Sen on osaltaan mahdollistanut suomalaisen tutkijakunnan kyky arvioida työtään ja tuottaa materiaalia koulutus- ja yliopistopolitiikasta. Lahden yksikkö oli myös osa Helsingin yliopistoa, joten mietintöjä, esityslistoja ja toimintakertomuksia kertyi vuosikymmenten aikana paljon. Jotteri lukija aivan hukkuisi tuhansiin yksityiskohtiin Palmenian hallinnon mukaan periodisoidussa esityksessä, kirjan lopussa on kokoava loppujakso ”Palmenia pähkinänkuoressa”.

Paitsi kirjallista materiaalia teos perustuu lukuisiin haastatteluihin ja viestien vaihtoihin, jotka osal-

taan kertovat ihmisten kokemuksista ja työskentelytavoista. Laaja henkilöhakemisto osaltaan kuvastaa sitä monisatapäistä ihmisjoukkoa, joka osallistui Palmenian toimintaan. Olihan Palmenia aikaan suurin akateeminen aikuiskoulutuslaitos Suomessa ja kansainvälisestikin arvioiden erittäin iso.

Palmenia historian kirjoittaminen on vaatinut tekijöiltään suuren työn, joten on ymmärrettävää, että he haluavat työnsä tulokset laajempaan levitykseen. Kirjalla on merkitystä myös Palmenias-teen työskennelleille, jotka Palmenian jo kadottua jatkuvasti pitävät yhteyttä toisiinsa. Heille kirja on osoitus siitä, ettei heidän työnsä ole ollut turhaa.

Nykypäivän yliopistoväelle Palmenian historia on muistutus siitä, kuinka vain muutama vuosikymmen sitten yliopiston uudessa yksikössä innostuneet ihmiset saattoivat tehdä melkein mitä tahansa koulutuksen, oppimisen ja tutkimuksen saralla ja saada paljon aikaa. Se oli vapauden aikaa, jolloin johtotähtenä olivat ainoastaan oikeus sivistykseen, elinikäiseen oppimiseen ja koulutukselliseen tasa-arvoon.

TERTTU UTRIAINEN

Kirjoittaja on Lapin yliopiston rikosoikeuden professori (emerita).